

Vraag	Antwoord	Scores

Opgave 2 Leefregels

10 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met tekst 6 dat het ‘zelf’ volgens Dennett een narratief zwaartepunt is: de nummers op de tape zijn het abstracte centrum waaromheen Nora’s zelf valt te begrijpen / Nora zichzelf begrijpt 1
- een weergave van een overeenkomst tussen Dennetts opvatting over het zelf en die van de breinreductionisten: volgens beide opvattingen is het zelf geen waarneembaar object / is het zelf een product van het brein 1
- een weergave van een verschil tussen Dennetts opvatting over het zelf en die van de breinreductionisten: volgens Dennett is het zelf een fictieel object, terwijl het zelf volgens breinreductionisten niet bestaat 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Dennett is ons zelf een narratief zwaartepunt, het abstracte centrum waarop we alle verhalen over onszelf betrekken en waaromheen we die begrijpen. In het geval van Nora vertellen de zeurende gitaren, de trillende bassen, de wanhopige uithalen en de kille hartslag de verhalen van waaruit Nora zichzelf begrijpt en van waaruit anderen haar gedrag en handelen kunnen begrijpen 1
- Zowel Dennett als de breinreductionisten vinden dat het zelf een product is van het brein en geen zelfstandig bestaand ding dat je ergens kan waarnemen. Volgens Dennett is het zelf abstract en dus niet te horen, zien of voelen en volgens de breinreductionisten kan je het niet zien als je een hersenscan maakt 1
- Volgens Dennett is het zelf een object, maar dan wel een fictieel object met een legitieme plek binnen de ‘geesteswetenschappen’ van waaruit we onszelf en elkaar proberen te begrijpen. Terwijl de breinreductionisten zeggen dat het zelf helemaal niet bestaat als ‘ding’ of ‘object’, ook niet als ‘fictieel object’. Volgens hen moeten we het zelf begrijpen als een verzameling (natuurwetenschappelijk) waarneembare processen 1

11 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van de vooronderstelling dat mensen zelf het best weten wat ze willen en van de vooronderstelling dat mensen op basis van hun voorkeuren kunnen handelen als de overheid hen vrijlaat 1
- een weergave van wat een aangepaste voorkeur is: een voorkeur waarvan we oprecht geloven dat het onze eigen voorkeur is, maar die blijkt te zijn aangepast aan onze (sociale) omgeving 1
- een argumentatie of deze twee vooronderstellingen opgaan voor Nora’s keuze om een ‘oningewikkeld meisje’ te zijn 1
- een argumentatie of Nora’s keuze een aangepaste voorkeur is 1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- Het klassiek liberalisme gaat uit van de vooronderstelling dat mensen zelf het best weten wat ze willen en dat ze op basis van deze voorkeuren kunnen handelen als de overheid hen vrijlaat 1
- een aangepaste voorkeur is een voorkeur waarvan we denken dat het een autonome voorkeur is die we zelf hebben. Maar eigenlijk is deze voorkeur aangepast aan onze (sociale) omgeving 1

- Nora wisselt nogal extreem van imago en weet dus volgens mij helemaal niet goed wat ze wil. De eerste vooronderstelling gaat dus volgens mij niet op. Dat zegt echter niks over de tweede vooronderstelling: ze kan in principe handelen naar haar voorkeuren, of ze nou een voorkeur heeft voor haar vroegere imago of voor haar nieuwe 'oningewikkelde imago' 1

of

- Volgens mij gaat de eerste vooronderstelling op voor Nora: ze weet wat ze wil, namelijk dat anderen normaal tegen haar doen. Daarom past ze haar imago aan. Dus de tweede vooronderstelling gaat ook op: ze kan handelen naar haar voorkeur over haar imago 1

- Volgens mij is Nora's keuze om een 'oningewikkeld meisje' te zijn een aangepaste voorkeur. Ik denk dat Nora's keuze om een 'oningewikkeld meisje' te zijn helemaal niet zo autonoom is, maar onbewust is ingegeven doordat haar omgeving een stuk normaler tegen haar zal doen als ze een 'oningewikkeld imago' heeft 1

of

- Volgens mij is Nora's keuze om een 'oningewikkeld meisje' te zijn geen aangepaste voorkeur. Aangepaste voorkeuren worden vaak gemaakt op het moment dat iets wat iemand eigenlijk wil onmogelijk of onbereikbaar is. Dan past iemand onbewust zijn of haar voorkeur aan de omgeving aan. Van zo'n situatie is hier helemaal geen sprake. Nora kiest bewust een ander imago om ervoor te zorgen dat anderen normaal tegen haar doen 1

12 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat Arpaly's opvatting over onderdrukte gevoelens kritiek op Taylors authenticiteitsideaal inhoudt: als je jezelf identificeert met een betekenis horizon die geen ruimte laat aan bepaalde gevoelens, kan je ten onrechte je eigen gevoelens onderdrukken 1
- een uitleg met tekst 7 dat het onderdrukken van 'moeilijke' gevoelens door Nora niet tot zelfvervreemding hoeft te leiden volgens Arpaly: wellicht zijn de moeilijke gevoelens helemaal niet haar ware zelf en komt ze door die te onderdrukken juist dichterbij wie ze is/wil zijn 1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Arpaly kan het zijn dat de waarden die je eropna houdt vanuit de sociale omgeving waarin je leeft in strijd zijn met je eigen gevoelens. Vanuit de betekenis horizon waartegen jij volgens Taylors authenticiteitsideaal jezelf ontdekt en vormgeeft, zou je dan bepaalde gevoelens gaan onderdrukken, terwijl die eigenlijk je 'ware zelf' laten zien. Taylors nadruk op de gedeelde betekenis horizon kan dus leiden tot zelfvervreemding 1
- Dit hoeft volgens Arpaly echter niet per definitie zo te zijn. Want onderdrukte gevoelens hoeven niet per se iemands 'ware zelf' te laten zien. In het geval van Nora in tekst 7 zou het kunnen dat haar 'moeilijke' gevoelens eigenlijk haar ware gevoelens zijn en dat ze van zichzelf vervreemdt door die gevoelens met gegiechel te onderdrukken. Maar het zou ook zo kunnen zijn dat die 'moeilijke' gevoelens helemaal niet haar ware gevoelens zijn en dat het onderdrukken van die gevoelens haar juist dichterbij haar gegiechelende zelf brengt, dat ze graag wil zijn. In dat geval leidt het onderdrukken van haar 'moeilijke' gevoelens helemaal niet tot zelfvervreemding 1

13 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van de rol die het geheugen speelt in Lockes onderscheid tussen mens en persoon: een mens is de functionele organisatie van zijn lichaam, terwijl een persoon een bewuste herinnering aan zijn vroegere zelf moet hebben 1
- een uitleg dat Nora als ze medicijnen slikt niet verantwoordelijk is voor het onderzoeksvoorstel dat ze schreef toen ze nog geen medicijnen slikte, omdat ze zich de inhoud niet meer kan herinneren en er zonder herinnering volgens Locke geen sprake is van persoonlijke identiteit en dus ook niet van verantwoordelijkheid 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Locke maakt een onderscheid tussen mens en persoon. Een mens is de functionele organisatie van zijn lichaam, terwijl een persoon ook bewuste herinneringen aan zijn vroegere zelf moet hebben 1
- Volgens Locke kan je iemand alleen maar verantwoordelijk houden voor wat hij of zij doet indien er sprake is van persoonlijke identiteit. Daarvan is volgens Locke pas sprake als iemand bewuste herinneringen heeft aan zichzelf. Bovendien reikt persoonlijke identiteit zover als het geheugen. Aangezien Nora zich niets meer kan herinneren van haar argumentatie die ze in haar onderzoeksvoorstel heeft geschreven toen ze nog geen medicijnen slikte, kan zij dus niet verantwoordelijk worden gehouden voor het onderzoeksvoorstel dat ze heeft geschreven 1

Vraag	Antwoord	Scores

14 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat de psychiater in tekst 8 vooronderstelt dat psychische aandoeningen/heftige stemmingswisselingen een afwijking zijn van de menselijke natuur en genezen moeten worden, terwijl Schavemaker vooronderstelt dat haar stemmingswisselingen onderdeel zijn van haar natuur.

voorbeeld van een goed antwoord:

Volgens de psychiater in tekst 8 komt Schavemaker met medicijnen haar kwaal te boven. Hij (of zij) ziet dat als een goed teken. De psychiater gaat ervan uit dat Schavemakers psychische aandoening een afwijking is. Hij vooronderstelt dus dat heftige stemmingswisselingen een afwijking zijn van de menselijke natuur en genezen moeten worden. Schavemaker zelf heeft juist het idee dat ze zichzelf kwijtraakt als ze medicijnen slikt. Zij ziet haar stemmingswisselingen niet als een ziekte die ze moet genezen, maar als een onderdeel van wie ze echt is, van haar natuur.

15 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argument met Schavemakers verlies van authenticiteit vóór de opvatting dat medicijnen als mensverbetering alleen zijn toegestaan als de authenticiteit van de patiënt behouden blijft 1
- een argument met Schavemakers verlies van authenticiteit tegen de opvatting dat medicijnen als mensverbetering alleen zijn toegestaan als de authenticiteit van de patiënt behouden blijft 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Mensverbetering is alleen toegestaan als de authenticiteit van de patiënt behouden blijft. Het gevoel dat je ‘echt jezelf’ bent, is volgens mij fundamenteel voor je mens-zijn en zou dus niet moeten verdwijnen bij mensverbetering. Als je zoals Schavemaker het gevoel hebt dat je niet meer jezelf bent als je medicijnen slikt, is er nauwelijks sprake van verbetering 1
- Aan de andere kant weegt het verlies van authenticiteit misschien niet altijd op tegen de voordelen van mensverbetering. Schavemaker heeft een grotere kans op psychoses en zware depressies als ze haar medicijnen niet slikt. Met medicijnen zal ze dus minder zorg van anderen nodig hebben en zelfstandig beter kunnen functioneren. Hoe belangrijk of fundamenteel is het eigenlijk om je ‘echt jezelf’ te voelen? Je kan ook zeggen dat het vooral belangrijk is dat mensen zelfstandig kunnen functioneren. In dat geval is mensverbetering in de vorm van medicijnen slikken best toegestaan, ook al voelen ze zich niet meer zichzelf, zoals Schavemaker 1

Vraag	Antwoord	Scores

16 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met Schavemakers leefregel over kleren klaarleggen dat het bij zelfregulatie nodig is jezelf vanuit een derde-persoonsperspectief te bekijken: ze bekijkt zichzelf van een afstandje en weet dat haar overtuigingen (extreme emoties vermijden) en gedrag (kleding baseren op haar stemming) niet altijd overeenkomen 1
- een uitleg met Schavemakers leefregel over kleren klaarleggen dat het bij zelfregulatie nodig is jezelf vanuit een eerste-persoonsperspectief te bekijken: ze bepaalt actief hoe ze moet handelen (kleding klaarleggen) op basis van redenen (voorkomen dat haar emoties extreme proporties aannemen) 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Femke Schavemaker kijkt van een afstandje naar zichzelf en realiseert zich dat haar overtuigingen en gedrag niet altijd met elkaar overeenkomen: hoewel ze weet dat ze extreme emoties moet vermijden, zullen die toch ontstaan als ze zich 's ochtends gaat afvragen welke kleren ze aan zal trekken, omdat ze zich dan automatisch gaat afvragen hoe ze zich voelt. Vanuit dit derde-persoonsperspectief kan zij zichzelf reguleren door te beslissen om 's avonds al haar kleren voor de volgende dag klaar te leggen, zodat ze niet in haar eigen valkuil trapt 1
- Deze zelfregulatie vraagt echter ook dat ze zichzelf vanuit een eerste-persoonsperspectief bekijkt: ze bepaalt actief hoe ze moet handelen, dat ze namelijk haar kleren de dag van tevoren moet klaarleggen. En die handeling bepaalt ze bovendien op basis van bepaalde redenen: ze weet dat haar emoties extreme proporties kunnen aannemen als ze zich 's ochtends moet afvragen welke kleren ze aan zal trekken. En ze weet dat ze die extreme emoties beter kan vermijden 1

17 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat Frankfurts opvatting van authenticiteit aansluit bij de introspectietheorie: een keuze op basis van waar we werkelijk van houden is volgens Frankfurt direct, alleen voor onszelf en zonder twijfel toegankelijk 1
- een argumentatie of Schavemaker een neppersoon is met de introspectietheorie 1
- een argumentatie of Schavemaker een neppersoon is met de interpretatietheorie 1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Frankfurt kunnen we in onszelf ontdekken wat uiteindelijk het belangrijkste voor ons is. Datgene waar we werkelijk van houden bepaalt wie we werkelijk zijn en welke keuzes we in het leven maken. We kunnen deze liefde ontdekken door bij onszelf naar binnen te kijken en we zullen ons in deze feiten over onszelf niet vergissen 1
- Volgens mij is Schavemaker inderdaad een neppersoon, zoals ze zelf zegt in tekst 9. Wie haar leert kennen, kent haar niet echt zegt ze zelf. Dat valt volgens mij alleen maar te verklaren vanuit de introspectietheorie, namelijk dat je zelf wel toegang hebt tot je eigen binnenwereld, maar anderen niet. Die binnenwereld is bij haar, omdat ze bipolair is, veel grilliger dan bij gezonde mensen, met extreme emoties van geniale gevoelens tot waardeloze gevoelens 1
- Vanuit de interpretatietheorie zou 'wie ze echt is' en 'wat haar echt raakt' alleen maar een interpretatie van zichzelf zijn. Dan zou ze daar dus ook een keuze in kunnen maken en dat kan ze juist niet vanwege haar bipolaire stoornis 1

of

- Volgens mij is Schavemaker helemaal geen neppersoon. Ze zegt in tekst 9 dat het beter voor haar is iets te doen waar ze niet zo veel om geeft. Dat is een interpretatie van haar eigen gedrag en binnenwereld en die sluit dus aan bij de interpretatietheorie. Dat ze zegt dat anderen haar niet kennen zoals ze zichzelf kent, is volgens mij helemaal geen probleem: kennelijk interpreteren anderen haar gedrag anders dan zijzelf doet 1
- Dat je, zoals in de introspectietheorie, zelf direct weet wat je voelt en wie je bent, is volkomen ongeloofwaardig wat mij betreft. Dat blijkt ook wel uit dat Schavemaker zegt dat ze zichzelf zowel geniaal als waardeloos vindt. Zoiets extreem tegenstrijdigs kan je volgens mij alleen maar zeggen als je 'dat wat je echt raakt' de ene keer zus en de andere keer zo interpreteert – in haar geval omdat ze een bipolaire stoornis heeft 1